

Конспект уроку № 158

Іван Франко — Великий Каменяр

Link to audio: ukrainianlessons.com/episode158

Вступ

Привіт! Це Анна, і ви слухаєте подкаст для всіх, хто вивчає і любить українську мову — Ukrainian Lessons Podcast!

Як ваші справи? Сподіваюся, все нормально, і якщо ви були на карантині, то ви поступово повертаєтесь до життя. У мене особливо нічого не **мінялося**, бо я працюю вдома завжди, але зараз з'явилась надія на краще, особливо тому, що гарна погода. Весна!

Зараз триває і... закінчується четвертий сезон подкасту, у якому я повільною українською мовою розповідаю вам щось цікавеньке про Україну, українців, нашу історію та культуру.

Сьогодні на черзі відомих українців — Іван Франко, про нього я просто не могла не згадати. Тарас Шевченко, Леся Українка та Іван Франко — це фактично **трійка** наших найкращих письменників. Про перших двох я розповідала вже в попередніх двох епізодах, а сьогодні розповім трошки про Івана Франка.

Це український поет, **прозаїк**, літературний критик, фольклорист, **драматург**, публіцист, філософ, перекладач... Ох, скільки в нього було професій!

Якщо коротко, то Франко — це справжній геній, на його честь ми навіть назвали ціле велике українське місто (до речі, одне з моїх улюблених міст — Івано-Франківськ). І сьогодні ви дізнаєтесь, чому. То як, готові?

мінятися = **змінюватися** —
to change, to shift, to vary

трійка — three

прозаїк — prose writer
драматург — dramatist,
playwright

Іван Франко — Великий Каменяр

Іван Якович Франко народився 27 серпня 1856 року на Галичині, в селі Нагуєвичі. Галичина — це досить великий регіон на заході України і сході Польщі. Зараз Галичина — це Львівська, частина Тернопільської та

Івано-Франківська області.

Багато наших слухачів мають знати про Галичину як землю їхніх родичів, бо багато галичан емігрували колись до США та Канади. Це було наприкінці XIX — на початку XX століття.

Так от Іван Франко народився на Галичині в родині коваля. **Коваль** — це професія, яка колись була дуже **затребуваною**, тобто потрібною. Людина, яка виготовляє металеві предмети або **обробляє** метал називається коваль. Тато Франка був ковалем, тобто це була досить звичайна професія. Можна сказати, що Іван Франко народився в звичайній сім'ї. Хоча вони були досить **заможні**, оскільки коваль багато заробляв.

Змалечку, тобто з дитинства, Іван був дуже кмітливим, він до всього **проявляв допитливість**. Тому батьки **влаштували** сина до однієї з найкращих шкіл у регіоні — до Дрогобицької гімназії. Там він дуже добре вчився, бо мав надзвичайну пам'ять. Франко у своїх листах згадує, що вивчив майже всі твори Тараса Шевченка напам'ять. Очевидно, що з дитинства Франко мав **талант від Бога**, тобто був дуже талановитим, **обдарованим**.

Але звичайно, він не тільки сидів і вчився. Кажуть, що Франко також любив ловити рибу і збирати гриби. Його дочка розповідає, що улюбленою стравою Івана Франка була молода картопелька з смаженими грибами. Ммм... смакота!

Але, на жаль, коли Іванові було всього дев'ять років, помер його батько, Яків. Мама Франка вийшла заміж вдруге, і в Івана з'явився **вітчим** Григорій. Вітчим — це нерідний батько, тобто другий чоловік матері. Вітчим. Якщо казати про жінку, яка не є рідною мамою, то вживаємо слово «**мачуха**». Вітчим, мачуха.

Так от у Франка був вітчим Григорій, який дуже його любив і **допомагав Іванові, чим міг**. На жаль, мама Франка теж померла рано, коли Іванові було шістнадцять років. Тобто Іван Франко став **сиротою**.

Закінчивши гімназію, він вступив до Львівського університету. Потім також навчався у Чернівецькому університеті і **захистив дисертацію** у Віденському університеті в Австрії. Тобто Іван Франко здобув там **науковий ступінь** доктора філософії.

Як і наша героїня з попереднього епізоду, Леся Українка, Іван Франко був поліглотом. Він **вільно володів** чотирнадцятьма мовами, а отже, багато перекладав і читав багато іноземної літератури. Його ще називали «академією в одній особі» за його надзвичайну **ерудицію**, тобто дуже великі знання.

Ну і, звичайно, найбільша **заслуга** Івана Франка — це його творчість. Він написав дуже багато. Це і літературні твори, і філософія, і критика, і твори для дітей, і поезія, і публіцистика — тобто критичні статті про **тогочасне** суспільство.

коваль — (black)smith
затребуваний — much-needed
обробляти — to work up, to manufacture

заможний — well-off, wealthy

змалечку = **змалку** — from (since) one's childhood
влаштувати — to place, to settle

обдарований =
талановитий — talented

вітчим — stepfather

мачуха — stepmother

сирота — orphan

ерудиція — erudition

заслуга — merit, contribution

тогочасний — of that time

На той час — на кінець XIX століття — у суспільстві відбувалися великі зміни. Як і багато молодих людей, Іван Франко захопився ідеями соціалізму, читав Маркса і Енгельса. Але вже наприкінці свого життя він писав, що цілковитий соціалізм **призведе** тільки до біди, що соціалізм — це тюрма.

призводити — to lead, to result

Іван Франко відіграв важливу роль в об'єднанні українців з різних регіонів — з заходу до сходу. Можливо, ви пам'ятаєте, що Тарас Шевченко, який фактично створив національну ідею українців, він був з центральної України, з Наддніпрянщини, з тих територій, які належали Російській імперії. А Іван Франко був з Галичини, тобто з території, яка належала колись до Польщі, а потім — до Австро-Угорської імперії.

Так от Франко був одним з перших, хто сказав, що людям на Галичині, галичанам потрібно називатися не «русинами», а «українцями» — так само як і на інших українських територіях.

До речі, за свої революційні і патріотичні ідеї Франко не раз **потрапляв** до в'язниці. Одного разу він навіть мало не **помер** там з **голоду**!

потрапляти — to get into
померти з голоду — to die by starvation

А якщо вас цікавить особисте життя Франка, то він був одружений — з Ольгою Хоружинською. Разом вони мали чотирьох дітей, але, на жаль, їхній шлюб не був щасливий.

Взагалі, пізні роки Франка не були веселими... Він хворів і дуже багато працював: і вдень, і вночі. Помер Іван Франко у Львові у 1916 році і був похований на Личаківському **кладовищі**.

кладовище = **цвинтар** — cemetery

До речі, ви можете відвідати його могилу, якщо будете у Львові. Личаківське кладовище — відоме місце у Львові. Там на його могилі ви побачите дивний пам'ятник — чоловік з таким інструментом. Це **каменяр** — людина, яка працює з каменем. Каменяр.

каменяр — stonemason, stonecutter

Річ у тім, що Іван Франко одного разу написав вірш «Каменярі» — це поезія про революціонерів, які розбивають камінь або **скелю** для того, щоб відкрити для себе щось нове, новий світ, нове життя, вільне життя для українців. Тому Франка і називають часто «великий Каменяр». А слова з цього вірша «Лупайте сю скалу!», тобто розбивайте камінь для нового життя — стали в Україні афоризмом. «Лупайте сю скалу!»

скеля — rock, cliff

Про творчість Франка важко щось розповісти за кілька хвилин... Бо за своє життя Франко написав аж 6 тисяч творів! Його збірник найважливіших творів **видали** — і це було 50 томів, тобто 50 книг! І це всього третина всього, що він написав. Ну так, такий продуктивності **можна тільки позаздрити**, правда? Цікаво, чи хтось здатен на таке в наші часи, коли нас постійно відволікають технології? Я не думаю...

відати = **опублікувати** — to publish

А якщо ви хочете дізнатися більше про Івана Франка у дуже гарній формі відео, такого мультика, на сторінці цього епізоду я залишу посилання на цікаве відео на ютубі.

Корисні фрази та ідіоми

А зараз розгляньмо ідіоми та цікаві вирази, які я вживала у сьогоднішній розповіді.

На початку я сказала, що з дитинства або змалечку Іван Франко проявляв допитливість до всього.

Проявляти допитливість.

На подкасті я вже згадувала дієслово «проявляти», ми говорили про «проявляти талант». А **проявляти допитливість** — це бути **допитливим**, тобто хотіти все знати, бути зацікавленим. Можна ще сказати «проявляти інтерес».

Наприклад, коли діти маленькі, вони до всього проявляють допитливість: вони ставлять багато питань, торкаються всього навколо. Вони допитливі, вони проявляють допитливість, проявляють інтерес.

Проявляти або проявити допитливість.

Очевидно, що Іван Франко мав талант від Бога.

Мати талант від Бога — так інколи говорять українці про людину, яка має великий талант, з яким вона ніби народилася. Наприклад, хтось може сказати: «Ваша дитина так гарно малює! У неї талант від Бога!».

Мати талант від Бога.

У Івана Франка був вітчим Григорій, який насправді дуже любив його і допомагав йому, чим міг.

Допомагати, чим могли або **допомагати, як могли** — це робити щось хороше для когось, але в межах своїх можливостей. Тобто робити все, що можу зробити.

Якщо ви напишете нам листа з якимось питанням про українську мову, ми допоможемо вам, чим зможемо. Тобто якщо ми знаємо відповідь на ваше питання, ми допоможемо. А якщо не знаємо, то, на жаль, ні.

Допомогти або допомагати, чим могли або як могли.

Іван Франко захистив дисертацію у Віденському університеті.

Захистити дисертацію — це специфічний термін для науки, так.

Дисертація — це той великий текст, це певне дослідження, яке має провести і написати людина, яка вчиться на **докторантурі** чи **аспірантурі** (ми це називаємо також). До речі, про цей рівень освіти у нас є окремий епізод. Це був третій сезон, епізод 89 — про аспірантуру і докторантуру.

допитливий — curious

дисертація — thesis, dissertation

докторантура — doctoral studies, postgraduate studies

аспірантура — postgraduate studies (by old system in Ukraine)

А захист дисертації — це фінальний етап навчання на докторантурі, коли людина здобуває науковий ступінь. Сам Франко захистив дисертацію і здобув науковий ступінь доктора філософії.

Науковий ступінь.

Науковий ступінь може бути «доктор філософії» або в Україні є такий особливий науковий ступінь «кандидат наук», але він трошки вже **застарілий** — в Україні його скоро **ліквідують**. У нас буде тільки «доктор наук».

Отже, Франко захистив дисертацію і здобув науковий ступінь доктора філософії. Захистити або захищати дисертацію і науковий ступінь Іван Франко, як і Леся Українка, був поліглотом. Він вільно володів чотирнадцятьма мовами.

Вільно володіти мовою — це той рівень, якого ви хочете **досягти** в українській мові, правда? Тобто вільно читати, писати, розмовляти мовою.

Вільно володіти мовою — це найвищий рівень у вивченні іноземної мови.

Вільно володіти.

І насамкінець, я сказала, що Франко написав аж 6 тисяч творів. Такій продуктивності можна тільки позаздрити!

Можна тільки позаздрити! — це корисний вираз як реакція на щось, щось, що вас вражає, що би ви хотіли мати самі. Ви трошки **заздрите** цій людині за щось, наприклад:

У неї такі **слухняні** і розумні діти. Їй можна тільки позаздрити!

Або: він американець, але всього за один рік він вивчив українську мову і тепер повністю вільно нею володіє. Йому можна тільки позаздрити, так?

Можна тільки позаздрити!

застарілий — archaic, out-of-date

ліквідувати — to liquidate, to close down

досягти — to reach

зázдрити — to envy, to be envious

слухняний — obedient, dutiful

Цікавинка з граматики

Останнім часом на подкасті я розповідаю вам біографії відомих українців. І частенько я починаю свою історію з інформації про день народження людини, наприклад:

Тарас Шевченко народився 9 березня 1814 року в селі Моринці.

Або Іван Франко народився 27 серпня 1856 року на Галичині.

Тому пропоную зараз повторити, як правильно називати дати українською мовою.

Бо якщо ми просто питаємо: «Яке сьогодні число?» — тобто яка сьогодні дата, ми кажемо саме «число»: «Яке сьогодні число?», — то відповідь буде в називному відмінку в середньому роді. Тому що число — це середній рід.

Отже, сьогодні двадцять сьоме травня.

Двадцять сьоме травня.

Для чисел використовуємо порядковий числівник, тобто не один, а перший, не два, а другий, не три, а третій, четвертий і так далі. Але в середньому роді (перше, друге, третє):

- перше травня
- друге травня
- третє травня

«Травня» — це родовий відмінок від слова «травень». Так само буде:

- січня
- квітня
- липня

Але є одна особлива форма — лютого, так.

Отже, сьогодні двадцять сьоме травня дві тисячі двадцятого року.

Дві тисячі двадцятого року — це родовий відмінок, але в цьому числівнику ми змінюємо тільки останнє слово — двадцятого.

Наприклад, ми кажемо: тисяча дев'ятсот дев'яносто, але першого року — тільки останнє слово.

Або тисяча сімсот сімдесят сьомого року — змінюємо тільки останнє слово в таких порядкових числівниках.

Добре. Отже, сьогодні двадцять сьоме травня дві тисячі двадцятого року. Тепер, якщо ми розповідаємо історію про минуле чи майбутнє, то ми скажемо так:

Двадцять сьомого травня дві тисячі двадцятого року вийшов епізод про Івана Франка.

Тобто ми відмінюємо також дату в родовому відмінку. І знову ж таки, тільки останнє слово, тобто:

Двадцять сьомого травня дві тисячі двадцятого року вийшов епізод про Івана Франка.

Порівняйте:

- Яке сьогодні число? — Двадцять сьоме травня.
- Коли вийшов епізод? — Двадцять сьомого травня.

Так само я сказала:

Іван Франко народився 27 серпня 1856 року.

До речі, коли ми пишемо дати, то ми пишемо перше число як число (числом, так, тобто 2 і 7) — 27, далі місяць пишемо словами — серпня і рік пишемо теж числом — 1856 року.

Знаю, цю інформацію трошки важко сприйняти на слух, тому, як завжди, ми підготували для вас зручну табличку з усіма потрібними формами і відмінками, а також вправи, щоб ви могли попрактикуватися вживати і записувати дати. Ці додаткові матеріали доступні в конспекті уроку!

Як правильно називати дати українською мовою

Яка дата? (Яке число?)

Число (остання цифра — сер. рід, називний відм.)	Місяць (родовий відм.)	Рік (остання цифра — родовий відм.)	Числовий запис
пéрше	січня	дві тiсячi двадцiятого року	01.01.2020
чотирнáдцятье	лю́того	дві тiсячi чотирнáдцятого року	14.02.2014
три́дцять пéрше	бéрезня	тiсяча дев'ятсiт шiстдесят трéтього року	31.03.1963
два́дцять п'я́те	квíтня	тiсяча дев'ятсiт вісімдесят вóсьмого року	25.04.1988
вóсьме	травня	тiсяча дев'ятсiт сiмдесят п'я́того року	08.05.1945
два́дцять вóсьме	чёрвня	тiсяча дев'ятсiт дев'яно́сто шóстого року	28.06.1996

Коли? (Якого числа, року?)

Число (остання цифра — сер. рід, називний відм.)	Місяць (родовий відм.)	Рік (остання цифра — родовий відм.)	Числовий запис
дванáдцятього	ли́пня	дві тiсячi дрýгого року	12.07.2002
два́дцять четвéртого	сёрпня	тiсяча дев'ятсiт дев'яно́стого року	24.08.1990
тринáдцятього	вёресня	тiсяча дев'ятсiт вісімнáдцятього року	13.09.1918
три́дцять пéршого	жóвтня	дві тiсячi сiмнáдцятього року	31.10.2017
сьóмого	листопа́да	дві тiсячi вóсьмого року	07.11.2008
пéршого	грудня	дві тiсячi дрýгого року	01.12.2002

Завершення

Ось і все! Ще один епізод про відомого українця... Сподіваюся, ви дізнаєтеся щось нове з цими епізодами і що завдяки подкасту ви вже вільно володієте українською мовою! Ну або принаймні скоро будете вільно володіти.

До речі, для вашої зручності та додаткового навчання запрошую вас завантажити конспекти уроків, які містять повні транскрипти цих епізодів, таблиці з ідіомами та граматику, а також вправи з відповідями. Конспекти та картки з ідіомами доступні за преміум-підпискою, більше про яку ви можете дізнатися за посиланням ukrainianlessons.com/episode158 — там також буде додаткове відео про Франка.

Бажаю вам успіхів і всього найкращого! На все добре!

Вправи

1

Заповніть пропуски в реченнях словами / фразами:

захистити дисертацію	проявляв допитливість	науковий ступінь
можна тільки позаздрити	вільно володів	

1. Навчаючись у гімназії, Іван Франко виявляв феноменальні здібності: міг майже дослівно переказати розповідь вчителів на заняттях, _____ і захоплював нову інформацію на льоту.
2. Франко приїхав до Відня восени 1892 (тисяча вісімсот дев'яносто другого) року, щоб у Віденському університеті завершити свою дослідницьку роботу і _____.
3. У червні наступного року Франко успішно захистив дисертацію і отримав _____, після чого повернувся назад до Львова.

4. Іван Франко був поліглотом, _____

14 (чотирнадцятьма) мовами. Він не тільки перекладав, а й писав твори іноземними мовами (найбільше польською та німецькою).
5. В період активного творчого життя Франко щороку видавав 5-6 книжок. Такій продуктивності _____ !

2

Запишіть дати словами:

1. 24.08.1991 — дата проголошення незалежності України.

2. Акт проголошення незалежності України було ухвалено 24.08.1991.

3. День Києва святкують в останню неділю весни. У 2020 році свято випало на 31.05.

4. 31.05 кияни святкуватимуть День міста.

5. 01.06 — Міжнародний день захисту дітей.

6. 01.06 ми організовуємо свято для дітей.

7. Назвіть, будь ласка, Вашу дату народження. — 31.07.2002.

8. Коли в тебе день народження? — 31.07.

3

Перекладіть українською мовою:

1. On August 27, 1856, Ivan Franko was born. He was a prominent Ukrainian writer, interpreter, and political activist.

2. In 1886, Franko married Olha Khoruzhynska. They had four children.

3. In 1962, the city of Stanislav in western Ukraine (formerly Stanisławów, Poland) was renamed Ivano-Frankivsk in the poet's honor.

4. Ivan Franko spent the most time in his library, which had a book collection considered to be one of the best private ones in Lviv at this time.

5. Ivan Franko's son Petro became one of the founders of Plast (National Scout Organization of Ukraine).

Key Phrases 4-158

проявляти допитливість	to evince curiosity, to be curious
мати талáнт від Бóга	to have a God-given talent
допомага́ти, чим моги́ти	to help as much as someone can
захистіти дисерта́цію	to defend a dissertation (a thesis)
науко́вий ступінь	academic degree
ві́льно володі́ти мо́вою	to be fluent in a language
Мо́жна тільки позáздрити!	There is so much to envy! That is something to envy!

Відповіді на вправи

1

1. проявляв допитливість
2. захистити дисертацію
3. науковий ступінь
4. вільно володів
5. можна тільки позаздрити

2

1. двадцять четверте серпня тисяча дев'ятсот дев'яносто першого року
2. двадцять четвертого серпня тисяча дев'ятсот дев'яносто першого року
3. тридцять перше травня
4. тридцять першого травня
5. перше червня
6. першого червня
7. тридцять перше липня дві тисячі другого року
8. тридцять першого липня

3

1. Іван Франко, видатний український письменник, перекладач і політичний активіст народився двадцять сьомого серпня тисяча вісімсот п'ятдесят шостого року.
2. У тисяча вісімсот вісімдесят шостому році Франко одружився з Ольгою Хоружинською. Вони мали (у них було) четверо дітей.
3. У тисяча дев'ятсот шістдесят другому році місто Станіслав на західній Україні було перейменоване на Івано-Франківськ на честь поета.
4. Іван Франко провів найбільше часу у своїй бібліотеці, яка мала колекцію книжок, яку вважали найкращою серед приватних бібліотек Львова в цей час.
5. Син Івана Франка, Петро, став одним з засновників Пласту (Національної Скаутської Організації України).

